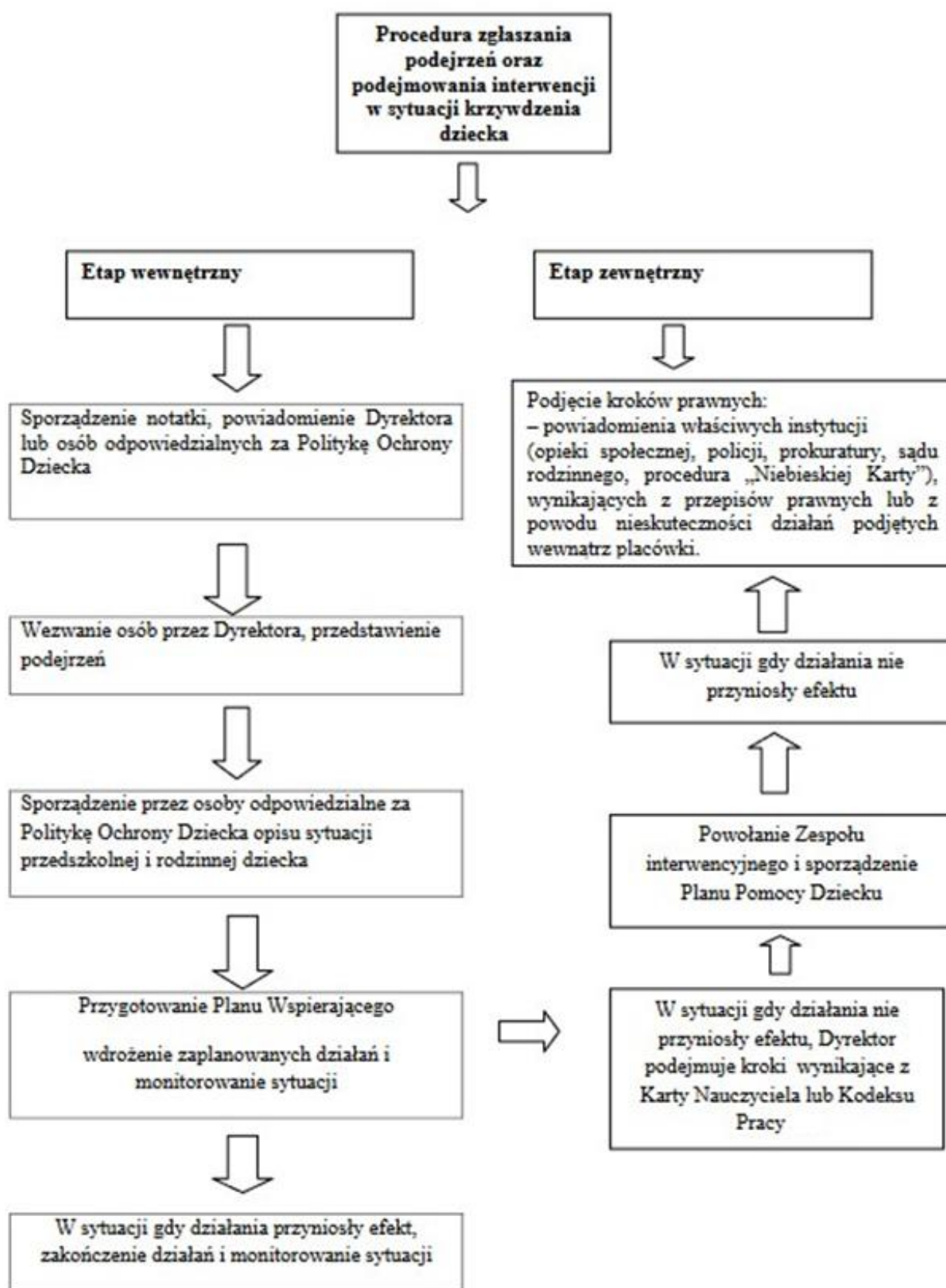

ZAŁĄCZNIKI

Karta interwencji

1. Imię i nazwisko dziecka		
2. Przyczyna interwencji (forma krzywdzenia)		
3. Osoba zawiadamiająca o podejrzeniu krzywdzenia		
4. Opis działań podjętych przez pedagoga/psychologa	Data	Działanie
5. Spotkania z opiekunami dziecka	Data	Opis spotkania
6. Forma podjętej interwencji (zakreślić właściwe)		- zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, - wniosek o wgląd w sytuację dziecka/rodziny, - inny rodzaj interwencji. Jaki?
7. Dane dotyczące interwencji (nazwa organu, do którego zgłoszono interwencję) i data interwencji		
8. Wyniki interwencji: działania organów wymiaru sprawiedliwości, jeśli placówka uzyskała informacje o wynikach/działania placówki/działania rodziców	Data	Działanie

Monitoring standardów – ankieta

	Tak	Nie
1. Czy znasz standardy ochrony dzieci przed krzywdzeniem obowiązujące w placówce, w której pracujesz?		
2. Czy potrafisz rozpoznawać symptomy krzywdzenia dzieci?		
3. Czy wiesz, jak reagować na symptomy krzywdzenia dzieci?		
4. Czy zdarzyło Ci się zaobserwować naruszenie zasad zawartych w Polityce ochrony dzieci przed krzywdzeniem przez innego pracownika?		
4a. Jeśli tak – jakie zasady zostały naruszone? (odpowiedź opisowa)		
4b. Czy podjąłeś/aś jakieś działania: jeśli tak – jakie, jeśli nie – dlaczego? (odpowiedź opisowa)		
5. Czy masz jakieś uwagi/poprawki/sugestie dotyczące Polityki ochrony dzieci przed krzywdzeniem? (odpowiedź opisowa)		

WYKAZ PLACÓWEK FUNKCJONUJĄCYCH W ZAMBROWIE

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Zambrowie

ul. Fabryczna 3 18-300 Zambrów
sekretariat : 86 271-15-09

Program Psychologiczno- terapeutyczny dla osób stosujących przemoc w rodzinie
pracownik socjalny Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Zambrowie, ul. Fabryczna 3,
18-300 Zambrów, pokój 140 tel. 86 271 06 69

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zambrowie

ul. Fabryczna 3 18-300 Zambrów
tel. 86 271 32 51

Sąd Rejonowy w Zambrowie - Wydział Rodzinny i Nieletnich

tel. 86 271 20 66, 86 271 31 07 wew. 3
e-mail: wrodzinny@zambrow.sr.gov.pl

Poradnictwo Specjalistyczne

„Punkt konsultacyjno – informacyjny dla rodzin naturalnych, zastępczych oraz adopcyjnych”
ul. Fabryczna 3 pokój 142, (budynek Starostwa Powiatowego w Zambrowie)

Nieodpłatna pomoc prawna - Starostwie Powiatowym w Zambrowie tel.86 271 24 18
e mail : prawnik@powiatzambrowski.com.

Komenda Powiatowa Policji w Zambrowie

tel.47 718 52 12 lub 997 lub 112

Warto wiedzieć

Gdy wiesz lub podejrzewasz, że dziecko jest krzywdzone, zadzwoń!

- > Fundacja Dzieci Niczyje **22 616-19-69**
- > Centrum Interwencyjnego Komitetu Ochrony Praw Dziecka **22 626-94-19**
- > Rzecznik Praw Dziecka **22 696-55-42**
- > Warszawska Niebieska Linia **22 668-70-00**
- > Polska Fundacja Dzieci i Młodzieży **22 826-10-16**
- > Telefon zaufania dla dzieci i młodzieży **116-111**
- > Policyjny telefon zaufania dla osób doznających przemocy domowej **800 120 226** (linia bezpłatna przy połączeniu z telefonów stacjonarnych, czynna codziennie w godzinach od 9³⁰ do 15³⁰, od godz. 15³⁰ do 9³⁰ włączony jest automat).
- > Dziecięcy telefon zaufania Rzecznika Praw Dziecka **800-12-12-12**
- > **Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”** tel. 800 12 00 02 (linia całodobowa i bezpłatna),

Schemat interwencji w przypadku podejrzenia krzywdzenia dziecka przez osoby trzecie

(np. wolontariusze, pracownicy organizacji/instytucji oraz inne osoby, które mają kontakt z dzieckiem)

Podejrzewasz, że dziecko:

doświadcza przemocy z uszczerbkiem na zdrowiu¹, wykorzystania seksualnego lub/i zagrożone jest jego życie

- zadbaj o bezpieczeństwo dziecka i odseparuj je od osoby podejrzanej o krzywdzenie;
- zawiadom policję pod nr 112 lub 997².

jest pokrzywdzone innymi typami przestępstw

- zadbaj o bezpieczeństwo dziecka i odseparuj je od osoby podejrzanej o krzywdzenie;
- poinformuj na piśmie policję lub prokuraturę, składając zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa³.

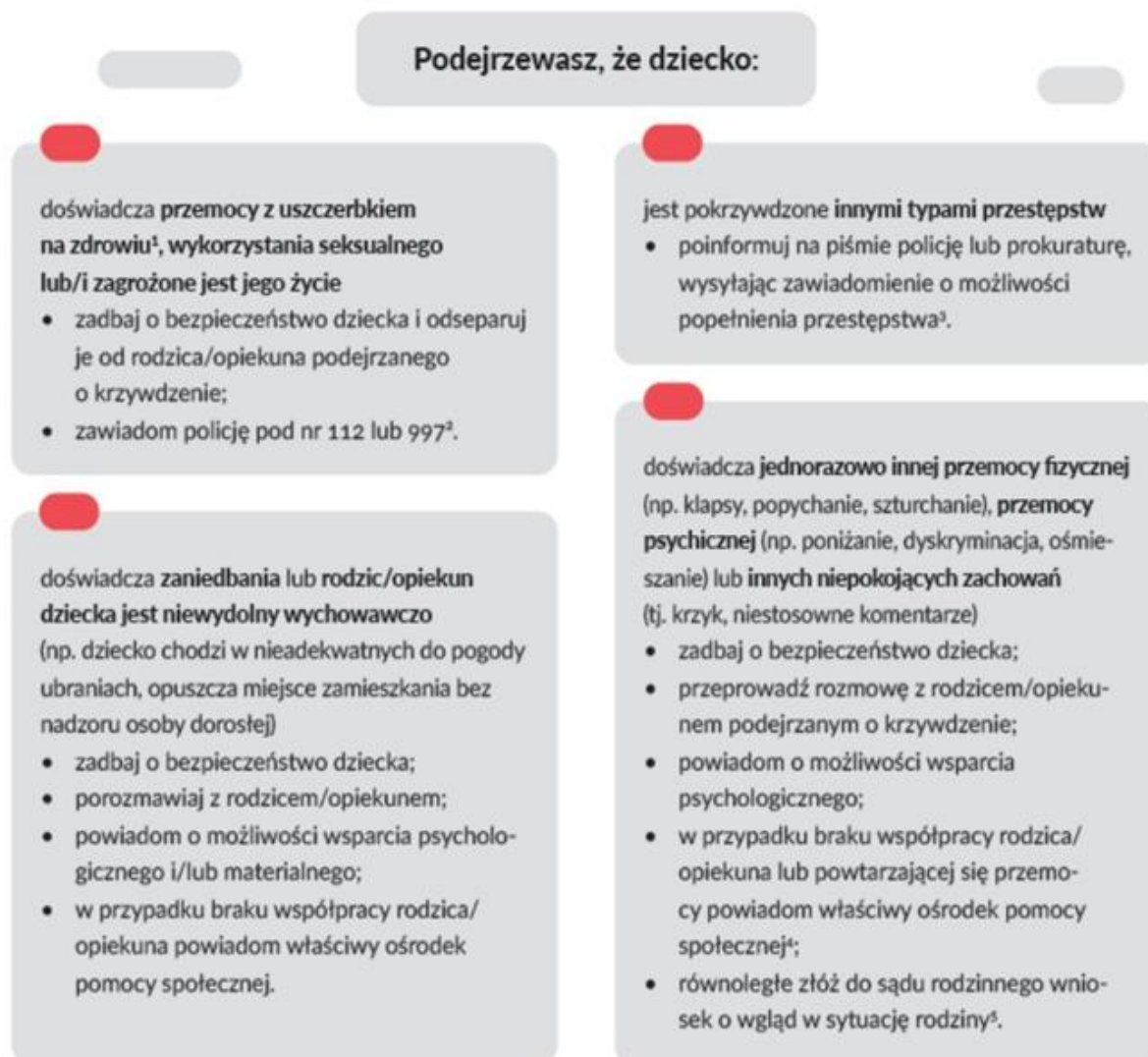
doświadcza jednorazowo innej przemocy fizycznej (np. klapsy, popychanie, szturchanie) lub przemocy psychicznej (np. poniżanie, dyskryminacja, ośmieszanie)

- zadbaj o bezpieczeństwo dziecka i odseparuj je od osoby podejrzanej o krzywdzenie;
- zakończ współpracę/rozwiąż umowę z osobą krzywdzącą dziecko.

doświadcza innych niepokojących zachowań (tj. krzyk, niestosowne komentarze)

- zadbaj o bezpieczeństwo dziecka i odseparuj je od osoby podejrzanej o krzywdzenie;
- przeprowadź rozmowę dyscyplinującą, a w przypadku braku poprawy zakończ współpracę.

Schemat interwencji w przypadku podejrzenia krzywdzenia dziecka przez rodzica lub opiekuna

Materiał opracowany został na podstawie zapisów ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r. poz. 1606), która wprowadza termin „standardy ochrony małoletnich”, oraz podręcznika Standardy ochrony dzieci w żłobkach i placówkach oświatowych pod redakcją Agaty Sotomskiej z Fundacji „Dajemy Dzieciom Siłę”

Załącznik 7 Do procedury „Niebieskie karty”

.....
(miejscowość, data)

.....
nazwa i adres podmiotu, w którym
jest zatrudniona osoba wypełniająca
formularz „Niebieska Karta – A”

„NIEBIESKA KARTA – A”

W związku z powzięciem uzasadnionego podejrzenia stosowania przemocy domowej lub w wyniku zgłoszenia przez świadka przemocy domowej ustala się, co następuje:

I. DANE OSOBY/OSÓB DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY DOMOWEJ

Dane	Osoba 1 doznająca przemocy domowej	Osoba 2 doznająca przemocy domowej	Osoba 3 doznająca przemocy domowej
Małoletni (Tak/Nie) ¹⁾			
Imię i nazwisko			
Imiona rodziców			
Wiek			
PESEL ²⁾			
Nazwa i adres miejsca pracy/ nazwa i adres placówki oświatowej do której uczęszcza małoletni			
Adres miejsca zamieszkania:			
Kod pocztowy			
Miejscowość			
Gmina			
Województwo			
Ulica			
Nr domu / nr lokalu			
Telefon lub adres e-mail			
Adres miejsca pobytu (jeśli jest inny niż adres zamieszkania):			
Kod pocztowy			
Miejscowość			

Gmina			
Województwo			
Ulica			
Nr domu / nr lokalu			
<i>Stosunek pokrewieństwa, powinowactwa lub rodzaj relacji z osobą stosującą przemoc domową (żona, była żona, partner, były partner, córka, pasierb, matka, teść) ¹⁾</i>			

Uwaga! W przypadku większej niż 3 liczby osób doznających przemocy dołącz kolejną kartę zawierającą Tabelę I

II. LICZBA MAŁOLETNICH W ŚRODOWISKU DOMOWYM, W KTÓRYM PODEJRZEWA SIĘ STOSOWANIE PRZEMOCY DOMOWEJ

III. DANE OSOBY/OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC DOMOWĄ

Dane	Osoba 1 stosująca przemoc domową	Osoba 2 stosująca przemoc domową
Imię i nazwisko		
Imiona rodziców		
Wiek		
PESEL ²⁾		
Adres miejsca zamieszkania:		
Kod pocztowy		
Miejscowość		
Gmina		
Województwo		
Ulica		
Nr domu/nr lokalu		
Telefon lub adres e-mail		
Adres miejsca pobytu (jeżeli jest inny niż adres miejsca zamieszkania):		
Kod pocztowy		
Miejscowość		
Gmina		
Województwo		
Ulica		

Nr domu/nr lokalu		
Sytuacja zawodowa, w tym nazwa i adres miejsca pracy		
<i>Stosunek pokrewieństwa, powinowactwa lub rodzaj relacji z osobą doznającą przemocy domowej:</i> <i>(np. żona, była żona, partner, były partner, córka, pasierb, matka, teść)¹⁾</i>		

IV. CZY OSOBA STOSUJĄCA PRZEMOC DOMOWĄ ZACHOWYWAŁA SIĘ W
NASTĘPUJĄCY SPOSÓB (zaznacz w odpowiednim miejscu znak X):

Osoby/formy przemocy domowej	Osoba 1 stosująca przemoc			Osoba 2 stosująca przemoc		
	wobec	wobec	wobec	wobec	wobec	wobec
	Osoby 1 doznającej przemocy	Osoby 2 doznającej przemocy	Osoby 3 doznającej przemocy	Osoby 1 doznającej przemocy	Osoby 2 doznającej przemocy	Osoby 3 doznającej przemocy
Przemoc fizyczna³⁾ <i>bicie, szarpanie, kopanie, duszenie, popychanie, obezwładnianie i inne</i> <i>(wymień jakie)</i>						
Przemoc psychiczna³⁾ <i>izolowanie, wyzywanie, ośmieszanie, grożenie, krytykowanie, poniżanie i inne (wymień jakie)</i>						
Przemoc seksualna³⁾ <i>zmuszanie do obcowania płciowego, innych czynności seksualnych i inne (wymień jakie)</i>						
Przemoc ekonomiczna³⁾ <i>niełożenie na utrzymanie osób, wobec których istnieje taki obowiązek,</i> <i>niezaspokajanie potrzeb materialnych, niszczenie rzeczy osobistych, demonowanie mieszkania, wynoszenie sprzętów domowych oraz ich sprzedawanie i inne (wymień jakie)</i>						
Przemoc za pomocą środków komunikacji elektronicznej³⁾ <i>wyzywanie, straszenie, poniżanie osoby w Internecie lub przy użyciu telefonu, robienie jej zdjęcia lub rejestrowanie filmów bez jej zgody, publikowanie w Internecie lub rozsyłanie telefonem zdjęć, filmów lub tekstów, które ją obrażają lub ośmieszają, i inne (wymień</i>						

<i>jakie)</i>						
Inne³⁾ zaniedbanie, niezaspokojenie podstawowych potrzeb biologicznych, psychicznych i innych, niszczenie rzeczy osobistych, demolowanie mieszkania, wynoszenie sprzętów domowych i ich sprzedawanie, pozostawianie bez opieki osoby, która z powodu choroby, niepełnosprawności lub wieku nie może samodzielnie zaspokoić swoich potrzeb, zmuszanie do picia alkoholu, zmuszanie do zażywania środków odurzających, substancji psychotropowych lub leków i inne (wymień jakie)						

V. CZY OSOBA DOZNAJĄCA PRZEMOCY DOMOWEJ ODNIOSŁA USZKODZENIA CIAŁA? (TAK/NIE)¹⁾

Osoba 1 doznająca przemocy	Osoba 2 doznająca przemocy	Osoba 3 doznająca przemocy

Uwaga! W przypadku większej niż 3 liczby osób doznających przemocy dołącz kolejną kartę zawierającą Tabelę V

VI. CZY W ŚRODOWISKU DOMOWYM BYŁA W PRZESZŁOŚCI REALIZOWANA PROCEDURA „NIEBIESKIE KARTY”? (kiedy?..... gdzie?.....)

☐ tak ☐ nie ☐ nie ustalono

VII. CZY W ŚRODOWISKU DOMOWYM AKTUALNIE JEST REALIZOWANA PROCEDURA „NIEBIESKIE KARTY”?

☐ tak ☐ nie ☐ nie ustalono

VIII. CZY OSOBA STOSUJĄCA PRZEMOC DOMOWĄ POSIADA BROŃ PALNĄ?

☐ tak ☐ nie ☐ nie ustalono

IX. CZY OSOBA DOZNAJĄCA PRZEMOCY DOMOWEJ CZUJE SIĘ BEZPIECZNIE? (TAK/NIE)¹⁾

Osoba 1 doznająca przemocy	Osoba 2 doznająca przemocy	Osoba 3 doznająca przemocy

Uwaga! W przypadku większej niż 3 liczby osób doznających przemocy dołącz kolejną kartę zawierającą Tabelę IX

X. ŚWIADKOWIE STOSOWANIA PRZEMOCY DOMOWEJ

☐ ustalono - wypełnij tabelę ☐ nie ustalono

Dane	Świadek 1	Świadek 2	Świadek 3
Imię i nazwisko			
Wiek			

Adres miejsca zamieszkania:			
Kod pocztowy			
Miejscowość			
Gmina			
Województwo			
Ulica			
Nr domu/nr lokalu			
Telefon lub adres e-mail			
Stosunek świadka do osób, wobec których są podejmowane działania w ramach procedury „Niebieskie Karty” (np. członek rodziny, osoba obca) ¹⁾			

XI. DZIAŁANIA INTERWENCYJNE PODJĘTE WOBEC OSOBY STOSUJĄCEJ PRZEMOC DOMOWĄ (zaznacz w odpowiednim miejscu znak X):

Działanie		Osoba 1 stosująca przemoc	Osoba 2 stosująca przemoc
Badanie na zawartość alkoholu (wynik)			
Doprowadzenie do wytrzeźwienia			
Doprowadzenie do policyjnego pomieszczenia dla osób zatrzymanych	na podstawie art. 15a ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2023 r. poz. 171, z późn. zm.)		
	na podstawie art. 244 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1375, z późn. zm.)		
Zatrzymanie w izbie zatrzymań jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej			
Powiadomienie organów ścigania			
Wydanie nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia			
Wydanie zakazu zbliżania się do wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia			
Zakaz zbliżania się osoby stosującej przemoc domową do osoby dotkniętej taką przemocą na określonej w metrach odległość			
Zakaz kontaktowania się z osobą dotkniętą przemocą domową			

Zakaz wstępu i przebywania osoby stosującej przemoc na terenie szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej i artystycznej, do których uczęszcza osoba dotknięta przemocą domową		
Zakaz wstępu i przebywania osoby stosującej przemoc w miejscach pracy osoby doznającej przemocy domowej		
Zawiadomienie komórki organizacyjnej Policji, właściwej w sprawach wydawania pozwolenia na broń, o wszczęciu procedury „Niebieskie Karty”		
Odebranie broni palnej, amunicji oraz dokumentów potwierdzających legalność posiadania broni		
Poinformowanie o prawnokarnych konsekwencjach stosowania przemocy domowej		
Inne (wymień jakie?)		

XII. DZIAŁANIA INTERWENCYJNE PODJĘTE WOBEC OSOBY DOZNAJĄCEJ PRZEMOCY DOMOWEJ (zaznacz w odpowiednim miejscu znak X):

Działanie	Osoba 1 doznająca przemocy	Osoba 2 doznająca przemocy	Osoba 3 doznająca przemocy
Udzielono pomocy ambulatoryjnej			
Przyjęto na leczenie szpitalne			
Wydano zaświadczenie o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała			
Zapewniono schronienie w placówce całodobowej			
Zabezpieczono małoletniego w sytuacji zagrożenia zdrowia lub życia			
Powiadomiono sąd rodzinny o sytuacji małoletniego			
Przekazanie formularza „Niebieska Karta – B”			
Inne (wymień jakie?)			

XIII. DODATKOWE INFORMACJE

XIV. WSZCZĘCIE PROCEDURY „NIEBIESKIE KARTY” NASTĄPIŁO PRZEZ (zaznacz w odpowiednim miejscu znak X):

Pracownika socjalnego jednostki organizacyjnej pomocy społecznej	
Funkcjonariusza Policji	
Żołnierza Żandarmerii Wojskowej	

Pracownika socjalnego specjalistycznego ośrodka wsparcia dla osób doznających przemocy domowej	
Asystenta rodziny	
Nauczyciela	
Osobę wykonującą zawód medyczny, w tym lekarza, pielęgniarkę, położną lub ratownika medycznego	
Przedstawiciela gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych	
Pedagoga, psychologa lub terapeutę, będących przedstawicielami podmiotów, o których mowa w art. 9a ust. 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej	

.....
imię i nazwisko oraz czytelny podpis osoby
wypełniającej
formularz „Niebieska Karta – A”

.....
(data wpływu formularza, podpis członka Zespołu Interdyscyplinarnego)

¹⁾ wpisać właściwe

²⁾ numer PESEL wpisuje się, o ile danej osobie numer taki został nadany. W przypadku braku numeru PESEL jest konieczne podanie innych danych identyfikujących osobę

³⁾ podkreślić rodzaje zachowań

⁴⁾

Kwestionariusz diagnostyczny do oszacowania zaniedbania

L.p.	Symptomy wskazujące na zaniedbanie (forma przemocy)	tak	nie
1.	Nieadekwatne ubranie do pory roku lub pogody		
2.	Niedowaga, niedożywienie, zmęczenie, podkrążone oczy		
3.	Brudna odzież		
4.	Brudne ciało		
5.	Nieprzyjemny zapach (insekty)		
6.	Brak wyprawki		
7.	Nie ma kolegów wśród rówieśników		
8.	Z trudem nawiązuje relacje		
9.	Izoluje się od rówieśników		
10.	Bije się po głowie/twarzy lub wyrywa sobie włosy		
11.	Często ma ślady zadrapań/siniaków		
12.	Często odnosi obrażenia (skręcenia, złamania, skaleczenia)		
13.	Bije innych		
14.	Zawiera przyjaźnie, potem reaguje wrogością		
15.	Gwałtownie uchyla się przed dotykiem		
16.	Moczy się		
17.	Boi się przebywać w zamkniętych pomieszczeniach		
18.	Boi się ciemności		
19.	Unika zajęć wychowania fizycznego		
20.	Unika sytuacji leżakowania w przedszkolu		
21.	Nie bierze udziału w wycieczkach		
22.	Podejmuje zachowania autodestrukcyjne wobec siebie, zwierząt		
23.	Miewa nagłe zmiany nastroju – od euforii do agresji		
24.	Prezentuje natrętne, narzucające się zachowania		
25.	Nie odwzajemnia emocji		
26.	Odrzuca próby nawiązania bliskości		
27.	Ma wybuchy wściekłości		
28.	Nadmiernie skraca dystans fizyczny		
29.	Demonstruje zachowania seksualne		
30.	Nie docenia własnych osiągnięć		
31.	Ma problemy z opanowaniem treści objętych podstawą programową		
32.	Inne.....		

Uwaga! Informacje zachowania należy analizować biorąc pod uwagę całość informacji o rodzinie. Pojedynczych zachowań z listy nie można traktować jako jednoznacznie wskazujących na zaniedbanie

Wniosek o wgląd w sytuację rodziny Zambrów, dnia.....

Do Sądu Rejonowego

W.....

Wydział Rodzinny i Nieletnich

Wnioskodawca:.....(imię i nazwisko)

ul.....

Uczestnicy postępowania:.....(imię i nazwisko)

ul.....

rodzice małoletniej:.....

Wniosek o wgląd w sytuację dziecka

Wnoszę o:

1. Wgląd w sytuację małoletniej..... i wydanie odpowiednich zarządzeń opiekuńczych.

Uzasadnienie

Małoletnia.....jest wyraźnie zaniedbana higienicznie, przychodzi w brudnych ubraniach, jest ubrana nieadekwatnie do pory roku. Często mówi, że jest głodna bo mama nie zdążyła przygotować jej obiadu.....

Mając powyższe na uwadze wnoszę jak na wstępie.

.....

podpisy osoby reprezentującej instytucję

1. Dokumentowanie zdarzeń podejrzenia krzywdzenia lub krzywdzenia małoletnich i archiwizowanie wytworzonej dokumentacji.

Dla każdego zdarzenia podejrzenia krzywdzenia lub krzywdzenia małoletnich zakładana jest imiennateczka z nazwiskiem dziecka. Teczke zakłada i prowadzi pedagog Agata Gołaszewska.

Do czasu zakończenia sprawy teczka pozostaje w gabinecie pedagoga i jest należycie chroniona przed dostępem osób nieuprawnionych.

W teczce umieszcza się:

1. Zgłoszenie podejrzenia krzywdzenia lub zgłoszenie krzywdzenia.
2. Protokół rozmowy ze zgłaszającym, o ile jest możliwym jego sporządzenie.
3. Protokoły i notatki z rozmów z małoletnim i osobą jemu najbliższą lub niekrzywdzącym rodzicem/opiekunem.
4. Protokół z posiedzenia Zespołu interwencyjnego, powołanego przez dyrektora.
5. Protokoły z rozmów z osobą krzywdzącą – o ile taka będzie przeprowadzana.
6. Korepondencję pomiędzy np. Poradnią psychologiczno-pedagogiczną, sądem rodzinnym, Ośrodkiem Pomocy Społecznej i innymi.
7. Plan wspierania dziecka krzywdzonego.
8. Karty monitorowania zachowań krzywdzonego, nauczycieli pracujących w grupie.
9. Ocena efektywności wsparcia.
10. Wykaz telefonów, adresów instytucji świadczących wsparcie ofiarom przemocy.

- Lizaki z emotikonami

Emotikony są często wykorzystywane w zabawach, które są wstępem do nauki o emocjach. Przygotuj emotikony, które wyrażają skrajne uczucia: złość, smutek, radość, strach, zdziwienie, zadowolenie. Z emotikonów stwórz lizaki. Pokazując dzieciom buźki na lizaku, poproś je o:

- nazywanie emocji,
 - naśladowanie miny (dobrze, jeśli dzieci mają wtedy lusterka w rękach),
 - zastanowienie się, kiedy taka emocja się u nas pojawia (każdy podaje swój pomysł);
- Rozszerzeniem zabawy jest też przygotowanie zdjęć i wycinków z gazety, gdzie postaci mają też różne emocje wypisane na twarzy.
- Czary - mary - dziecko rysuje na kartce sytuację, osobę, której się boi, np. ducha. Dorosły jest czarodziejem, który zmienia rysunek w taki sposób, żeby zmniejszyć strach dziecka, np. rysuje klatkę dla ducha.

- Czas uczuć – tablicę w kształcie tarczy z rysunkami, przedstawiającymi twarze wyrażające określone emocje, wieszamy w miejscu widocznym i dostępnym dla każdego.

Wyjaśniamy: *Ten zegar zamiast godzin pokazuje uczucia. Możecie pokazać, jak się czujecie w danej chwili, przesuwając wskazówkę zegara. Wtedy panie będą wiedziały więcej o Waszym nastroju i będą starały się Wam pomóc.* Kiedy dziecko używając zegara, pokaże swoje uczucia, staramy się to zauważyć, mówiąc głośno, np.: *Widzę, że jesteś teraz smutny. Chcesz się przytulić?* To może wystarczyć, by poprawić humor dziecku.

- **Kodeks złości** – graficzne opracowanie kodeksu - co można zrobić gdy czuję złość? np. *tupać nogami, narysować swoją złość na kartce, wyjść do innego pomieszczenia, żeby się wyciszyć, wziąć 5 głębokich oddechów, iść na spacer, powiedzieć co czuję, podrzeć gazetę*

Scenariusz zajęć w grupie 6 - latków

Temat: Mały człowiek duża sprawa, mały człowiek ma swe prawa.

Cele ogólne:

- Kształtowanie u dzieci świadomości posiadania własnych praw.
- Budzenie i wyzwalanie spontanicznej radości poprzez zabawę.
- Uświadomienie dzieciom, że w ich otoczeniu są osoby , do których mogą zwrócić się o pomoc;

Cele szczegółowe (dziecko):

- uczestniczyć we wspólnych zabawach z rówieśnikami;
- wie, że dzieci mają swoje prawa;
- umie wypowiadać się na podany temat;
- wypełnia malowankę;

Formy pracy: zbiorowa, indywidualna, grupowa

PRZEBIEG ZAJĘCIA:

1. Powitanie:

-Witam wszystkich, którzy wstali „prawą nogą”

są weseli, sympatyczni i gotowi do zabawy.

Niech do mnie pomachają ręką i ładnie się uśmiechną.

-Witam również tych, którzy wstali „lewą nogą”

są niewyspani, smutni, źli, zmęczeni.

Niech udają, że machają rękami i zrobią „kwaśną minę”.

Stoimy ramię przy ramieniu

Możemy być wielcy w oka mgnieniu

Możemy być całkiem mali

Lecz nigdy nie będziemy sami !

Dzieci witają się wzajemnie przez podanie ręki .

2.Wprowadzenie do zajęć – O czym będziemy rozmawiać?

3.Oglądanie filmu na temat Konwencji Praw Dziecka dostosowanego do wieku dzieci.

4. Jakie mamy prawa? . Rozmowa połączona z oglądaniem ilustracji.

Dzieci mają prawo do:

– miłości i szacunku

-życia w rodzinie

– prywatności

– radości

– niewiedzy

– niepowodzenia i łez

– zabawy i wypoczynku

– nauki

– wyrażania własnych myśli i uczuć

– przeciwstawienia się złu

– leczenia

– do życia bez przemocy

Uświadomienie dzieciom, że zawsze mogą liczyć na pomoc ze strony dorosłych i nie są sami ze swoimi problemami.

5. Zabawa integracyjna „Mały człowiek”.

Dzieci ilustrują ruchem treść wiersza:

Mały człowiek, duża sprawa. (dzieci przykucają, wstają i zataczają rękami koło)

Mały człowiek ma swe prawa. (dzieci rękami wskazują siebie)

Strzegąc praw tych należycie, (dzieci krzyżują ręce i przykładają do siebie)

układamy dziecku życie. (dzieci klaszczą, a następnie witają się przez podanie ręki).

6. Wysłuchanie piosenki „Piosenka o prawach dziecka”.

Wspólne śpiewanie refrenu.

Piosenka o prawach dziecka

Słowa i muzyka: Jerzy Kobyliński

Mam prawo żyć

Mam prawo być sobą

Czuć się bezpiecznie, wolną być osobą.

Mam prawo kochać i kochanym być

Nie można mnie krzywdzić, poniżać i bić.

Dziecka prawa poważna sprawa

Dziecka prawa to nie zabawa

Mogę się śmiać

Może się dziać pięknie

Pragnę być zdrowy, rosnąć w swoim tempie.

Mam prawo wybrać sam przyjaciół swych

Nie można mnie zmuszać do uczynków złych.

Mam prawo śnić

Mam prawo być inny

Mogę być słabszy lecz nie czuć się winny.

Mam prawo śpiewać głośno kiedy chcę

Mam prawo płakać cicho, gdy mi źle.

7. Wysłuchanie wiersza „Prawa dziecka” M. Brykczyńskiego.

Recytuje nauczyciel:

Niech się wreszcie każdy dowie

I rozpowie w świecie całym,

Że dziecko to także człowiek,

*Tyle, że jeszcze mały.
Dlatego ludzie uczeni,
Którym za to należą się brawa,
Chcąc wielu dzieci los zmienić,
Spisali dla nich mądre prawa.
Więc je na co dzień i od święta,
Spróbujcie dobrze zapamiętać.
Nikt mnie siłą nie ma prawa zmuszać do niczego,
A szczególnie do robienia czegoś niedobrego.
Mogę uczyć się wszystkiego, co mnie zacieka
I mam prawo sam wybierać, z kim się będę bawić.
Nikt nie może mnie poniżać, krzywdzić, bić wyzywać,
I każdego mogę na ratunek wzywać.
Jeśli mama albo tata, już nie mieszka z nami,
Nikt nie może mi zabraniać spotkać ich czasami.
Nikt nie może moich listów czytać bez pytania,
Mam też prawo do tajemnic i własnego zdania.
Mogę żądać aby każdy uznał moje prawa
A gdy różni się od innych, to jest moja sprawa.
Tak się tu w wierszu poukladały,
Prawa dla dzieci na całym świecie,
Byście w potrzebie z nich korzystały
Najlepiej jak umiecie.*

8.Wypełnianie malowanek przedstawiających następujące prawa:

- Mam prawo do wychowania w rodzinie, w atmosferze miłości, bezpieczeństwa i zrozumienia.*
- Mam prawo do nauki.*
- Mam prawo do rozwoju kulturalnego, wypoczynku, rozrywek.*
- Mam prawo do ochrony zdrowia i opieki lekarskiej.*
- Mam prawo do równego traktowania, nie ma dzieci lepszych i gorszych.*
- Mam prawo do wyrażania własnych emocji.*

9.Podsumowanie zajęć. Podziękowanie za udział w zajęciach.

- *Jakie prawa mają dzieci ?*
- *Czy potrzebne są prawa dla dzieci ?*
- *Jakie prawo jest według Ciebie najważniejsze ?*

Moje prawa, moje obowiązki. Scenariusz zajęć

Temat: Moje prawa moje obowiązki

Cele ogólne:

- zapoznanie dzieci z wybranymi prawami dziecka, które im przysługują
- uświadamianie dzieciom, że oprócz praw mają również obowiązki
- rozwijanie umiejętności współdziałania w grupie
- uwrażliwienie dzieci na odmiennność innych ludzi
- przypomnienie i utrwalenie dzieciom przysługujących im praw
- kształcenie postawy szacunku do praw innych ludzi
- zachęcanie dzieci do korzystania z pomocy innych w razie potrzeby
- poznanie instytucji, których celem jest niesienie pomocy dzieciom i chronienie ich praw

Cele pośrednie:

- kształcenie u dzieci tolerancyjnych zachowań i postaw, dostrzeganie potrzeb innych, budowanie empatii.
- uświadomienie dziecku, że jeśli ma do czegoś prawo, to ma też obowiązek
- uświadomienie dziecku, że instytucją organizację i osoby, do których można się zwrócić o pomoc w przypadku łamania jego praw

Cele operacyjne: dziecko potrafi:

- dostrzegać potrzebę tworzenia praw i norm
- aktywnie współpracować z grupą
- formułować podstawowe powinności moralne
- dostrzegać potrzeby innych ludzi
- akceptować odmiennność drugiego człowieka
- myśleć i działać empatycznie
- korzystać ze swoich praw

Forma nauczania: zbiorowa, indywidualna

Metoda nauczania: czynna, oglądowa, słowna

Środki dydaktyczne: zdjęcia dzieci, plansze z prawami dziecka, waga, chusta animacyjna, wiersz pt. „O prawach dziecka” Marcina Brykczyńskiego, ilustracje: serduszko, zabawki, książka, dom, uśmiechnięte

buzie dziewczynki i chłopca, koło w kolorze żółtym i prostokąty, ilustracje do pokolorowania, klej, koło w kolorze zielonym z narysowaną buzią wesołą i czerwone z miną smutną, ilustracja przedstawiająca organizacje chroniące prawa dziecka

Przebieg zajęcia:

1. Powitanie dzieci i zaproszenie do udziału w zajęciu.
2. Zabawa na powitanie pt "Pokaż proszę".

POKAŻ PROSZĘ

pokaż proszę gdzie masz oczy,
gdzie masz uszy, a gdzie nos,
pokaż rękę, pokaż nogę,
gdzie na głowie rośnie włos?
podnieś rękę tupnij nogą
kiwnij głową "tak" lub "nie"

kłaśnij w ręce skocz do góry i uśmiechnij się!

3. Oglądanie zdjęć dzieci: dziewczynek i chłopców z różnych kontynentów.

Nauczyciel określa temat zajęcia poprzez zadawanie pytań:

- Czy dziecko jest człowiekiem?
- Czy dorosły człowiek był kiedyś dzieckiem?
- Czy wiecie co oznacza słowo prawo?

Nauczyciel wyjaśnia dzieciom, że są na świecie rzeczy jednakowe dla wszystkich ludzi to są prawa.

Każdy człowiek ma swoje prawa, normy, które go chronią i pozwalają funkcjonować w społeczeństwie, państwie. Prawo to znaczy, że komuś coś wolno lub czegoś nie wolno.

- Czy na świecie (w przedszkolu w domu podczas zabaw) można działać bez praw?
- Co działałoby się gdyby ludzie nie przestrzegali prawa? (chaos, bałagan, zamieszanie)

Po wstępnym dialogu z dziećmi nauczyciel wysuwa wniosek:

„Prawa człowieka zaczynają się od praw dziecka”.

Czasami dorośli zapominają o prawach dziecka lub nie traktują ich poważnie.

Warto jest zapoznać się z nimi i znać swoje prawa.

Świat należy do wszystkich ludzi i należy ich przestrzegać (trzeba je szanować).

4. Słuchanie wiersza „O prawach dziecka” Marcina Brykczyńskiego.

Zwrócenie uwagi dzieci, jakie prawa przedstawione są w wierszu „O prawach dziecka”

Niech się wreszcie każdy dowie

I rozpowie w świecie całym,

Że dziecko to także człowiek,

Tyle, że jeszcze mały.

Dlatego ludzie uczeni,

Którym za to należą się brawa,
Chcąc wielu dzieci los zmienić,
Spisali dla was mądre prawa.
Więc je, na co dzień i od święta,
Spróbujcie dobrze zapamiętać.
Nikt mnie siłą nie ma prawa zmuszać do niczego,
A szczególnie do zrobienia czegoś niedobrego.
Mogę uczyć się wszystkiego, co mnie zaciekawi
I mam prawo sam wybierać, z kim się będę bawić.
Nikt nie może mnie poniżyć, krzywdzić, bić wyzywać,
I każdego mogę na ratunek wzywać.
Jeśli mama albo tata, już nie mieszka z nami,
Nikt nie może mi zabraniać spotkać ich czasami.
Nikt nie może moich listów czytać bez pytania,
Mam też prawo do tajemnic i własnego zdania.
Mogę żądać, aby każdy uznał moje prawa
A gdy różnię się od innych, to jest moja sprawa.
Tak się tu w wierszu poukładały, prawa dla dzieci na całym świecie,
Byście w potrzebie z nich korzystały najlepiej jak umiecie.
Rozmowa na temat przeczytanego wiersza.

- Co to są prawa?

- Kto ma swoje prawa?

- Jakie prawa mają dzieci?

- Czy potrzebne są prawa dla dzieci?

5. Ukrycie pod chustą animacyjną plansz z prawami dziecka. Odkrycie ich i wspólne wymienianie praw jakie przysługują dzieciom zgodnie z ich potrzebami:

Dzieci mają prawo do:

-prywatności

-życia bez przemocy fizycznej

-szanowania przekonań religijnych

-życia bez wojen

-szanowania kultury języka i tradycji

-bez przemocy psychicznej

-spotkań z kulturą

-wyrażania emocji

-wiedzy

- własnych poglądów
- życia na godnym poziomie
- ochrony zdrowia
- bezpieczeństwa
- bycia częścią rodziny
- wypoczynku
- rozwijania zainteresowań

6. Zabawa „Szalkowa waga praw i obowiązków dziecka” - uświadamiająca dziecku, że istnieje równowaga między prawami i obowiązkami. Nauczyciel zwraca uwagę na to iż każde dziecko ma swoje prawa, ale także obowiązki wobec siebie i innych (jeśli mam prawo do szacunku, to mam obowiązek szanować innych). Na dywanie leżą rozłożone kartoniki. Zadaniem dzieci jest ułożenie ich na wadze po jednej stronie praw, a po drugiej obowiązków. Dzieci starają się prawidłowo dopasować obrazek przedstawiający obowiązek i prawo. Każde prawo nauczycielka krótko tłumaczy.

Przedstawienie dzieciom praw i odpowiadającym im obowiązków na ilustracjach. Krótkie omówienie praw i obowiązków z dziećmi - prawa są nierozłączne z obowiązkami.

- Prawo do posiadania rodziny – obowiązek kochania i szanowania rodziców
- Prawo do opieki medycznej – obowiązek dbania o zdrowie i pełnej akceptacji dzieci niepełnosprawnych
- Prawo do wypowiedzi – obowiązek wysłuchania innych i akceptowania odmiennego zdania
- Prawo do nauki – obowiązek uczenia się i rozwijania swoich zdolności
- Prawo do godności i szacunku - obowiązek szanowania siebie i innych
- Prawo do życia i rozwoju – obowiązek akceptowania tempa rozwoju innych dzieci.
- Prawo do ochrony przed dyskryminacją – obowiązek akceptowania odmienności innych.
- Prawo do wypowiedzi, wolności myśli, sumienia i wyznania – uznawanie prawa innych do posiadania odmiennego niż moje zdania i swobodnego wyrażania go.
- Prawo do ochrony przed agresją i zaniedbaniem – nie stosowanie przemocy , agresji wobec innych.
- Prawo do ochrony prywatności - obowiązek szanowania prywatności innych
- Prawo do nauki – obowiązek sumiennej nauki i rozwijania swoich zdolności
- Prawo dziecka niepełnosprawnego – obowiązek pełnej akceptacji dzieci niepełnosprawnych.

7. Ilustracje przedstawiające w symboliczny sposób wybrane prawa dziecka; dzieci

nazywają prawo odczytując symbol:

serduszko- prawo do miłości

zabawki- prawo do zabawy

książka- prawo do nauki

dom- prawo do mieszkania

uśmiechnięta buzia- prawo do radości

8. Krótkie wyjaśnienie słowa „Konwencja”

Pokazanie dzieciom ilustracji przedstawiającej organizację chroniącą prawa dziecka.

Podanie do informacji dzieci, że istnieje organizacja, która dba o dzieci i broni ich wtedy, gdy jest im źle. Organizacja ta nazywa się UNICEF powstała dawno temu (po II wojnie światowej), aby pomóc dzieciom, które straciły rodziców, były głodne i nie miały gdzie mieszkać. Dziś też są dzieci, które są głodne, chore, nie mają domów, nie mogą się uczyć. UNICEF wysyła do tych krajów lekarzy, nauczycieli, żywność i ubrania. Polskie dzieci, gdy jest im źle a ich prawa nie są przestrzegane mogą się zwrócić o pomoc do Komitetu Ochrony Praw Dziecka. Jeśli czujecie się źle traktowani, skrzywdzeni, powiedzcie o tym nauczycielowi lub komuś zaufanemu.

9. Ewaluacja. Zabawa pt. „Tak - nie”.

Nauczyciel rozkłada na dywanie dwa koła. Jedno koło w kolorze zielonym z miną wesołą, a drugie koło czerwone z miną smutną. Nauczyciel czyta prawo a dziecko musi ustawić się przy kole w odpowiednim kolorze.

- Mam prawo uderzyć kolegę, kiedy on uderzył mnie pierwszy.
- Mam prawo płakać, kiedy jest mi bardzo smutno.
- Mam prawo nic nie robić na zajęciach zawsze, kiedy mam na to ochotę.
- Mam prawo bawić się z kim chcę.
- Mam prawo zaglądać do cudzych szuflad.
- Mam prawo powiedzieć, że mam zły humor.
- Mam prawo do kontaktów z mamą i tatą chociaż rodzice nie mieszkają razem.
- Mam prawo zniszczyć kolegi/żanki rysunek, jeżeli mi się nie podoba to co namalował/a.
- Mam prawo do zabawy po zajęciach.

10. Stworzenie Kodeksu Dobrego Przedszkolaka poprzez podsumowanie wiadomości o prawach i obowiązkach dziecka.

Zastanówcie się: „Jakich praw powinien przestrzegać dobry kolega i dobra koleżanka w przedszkolu?” (bawimy się z wszystkimi dziećmi, jesteśmy grzeczni, nie jesteśmy chytry, nie przezywamy się, szanujemy siebie i panią nauczycielkę, dzielimy się wszystkim nikomu nie dokuczamy, nie zabieramy zabawek, nie bijemy się oraz nie krzyczymy na innych pocieszamy się nawzajem gdy jest komuś smutno, każdy sam wyciera zabawkę którą będzie się bawił, szanujemy pracę innych i nie mamy prawa jej zniszczyć)

11. Wykonanie pracy plastycznej pt. „Słońce praw dziecka” – nasze ważne prawa.

Dzieci otrzymują ilustracje z prawami dziecka do pokolorowania, a następnie kolorują je i nakleją na promieniach słońca wyciętych przez nauczyciela

12. Podziękowanie dzieciom za udział w zajęciu.

Jestem radosny, jestem zły – świat emocji przedszkolaków

Cele ogólne: Wspieranie rozwoju emocjonalnego i społecznego oraz rozwijanie inteligencji emocjonalnej

Cele szczegółowe: Dziecko:

- Uczy się rozpoznawać i nazywać emocje
- Rozwija wrażliwość emocjonalną i empatię
- Akceptuje własną emocjonalność
- Rozwija umiejętność wyrażania i rozładowywania emocji w sposób akceptowany społecznie
- Potrafi adekwatnie reagować na emocje innych

Lepiej funkcjonuje w grupie rówieśniczej

Pomoce:

- materiał pomocniczy nr 1: Buźki (emotikony) przedstawiające różne emocje
- materiał pomocniczy nr 2: Zabawy z emocjami
- karta pracy nr 1. Kartki z kilkoma konturami twarzy
- lusterka (po jednym na parę)

materiał pomocniczy nr 3: Wiersz „Złośnik”

- materiał pomocniczy nr 4: Zabawa tak/nie
- materiał pomocniczy nr 5: Tylko spokojnie – zabawy regulujące emocje
- kartony w formacie A5 (po jednym dla każdego dziecka)
- poduszki do boksowania
- kartony, kredki, farby, papier do wycinania/wydzierania, klej, taśma klejąca, sznureczki, zszywacz, nożyczki

Uczestnicy	Dzieci w wieku przedszkolnym
Cele ogólne	Wspieranie rozwoju emocjonalnego i społecznego oraz rozwijanie inteligencji emocjonalnej
Cele szczegółowe	Dziecko: ○ Uczy się rozpoznawać i nazywać emocje ○ Rozwija wrażliwość emocjonalną i empatię ○ Akceptuje własną emocjonalność ○ Rozwija umiejętność wyrażania i rozładowywania emocji w sposób akceptowany społecznie ○ Potrafi adekwatnie reagować na emocje innych ○ Lepiej funkcjonuje w grupie rówieśniczej
Czas trwania	3 x 45 minut
Potrzebne materiały	• materiał pomocniczy nr 1: Buźki (emotikony) przedstawiające różne emocje • materiał pomocniczy nr 2: Zabawy z emocjami • karta pracy nr 1. Kartki z kilkoma konturami twarzy

	• lusterka (po jednym na parę) • materiał pomocniczy nr 3: Wiersz „Złośnik” • materiał pomocniczy nr 4: Zabawa tak/nie • materiał pomocniczy nr 5: Tylko spokojnie – zabawy regulujące emocje • kartony w formacie A5 (po jednym dla każdego dziecka) • poduszki do boksowania • kartony, kredki, farby, papier do wycinania/wydzierania, klej, taśma klejąca, sznureczki, zszywacz, nożyczki
Liczba uczestników	Grupa przedszkolna

Przebieg zajęć

Przygotowanie

- Nauczyciel zaprasza dzieci do zabawy. Staje przed nimi i pokazuje różne emocje (np. radość, zaskoczenie, złość, smutek), wykorzystując do tego celu mimikę twarzy, postawę ciała i gesty. Dzieci mówią, czy to, co wyraża nauczyciel, jest przyjemne czy nieprzyjemne i próbują nazwać poszczególne stany.
- Nauczyciel mówi, że to, co pokazał, nazywamy emocjami i krótko wyjaśnia to pojęcie (są to uczucia, które towarzyszą nam w danej chwili, nasze reakcje na to, co się wokół nas dzieje). W tym miejscu warto uświadomić przedszkolakom, że wszystkie emocje, także te nieprzyjemne, są naturalne i potrzebne.
- Nauczyciel wyjaśnia cel zajęć: nauczymy się rozpoznawać różne emocje i zastanowimy się, co możemy z nimi zrobić.

Dzień 1 – Rozpoznawanie i nazywanie emocji

- Dzieci siadają w małych grupach (warto wymieszać dzieci w różnym wieku). Nauczyciel rozdaje zestawy z buźkami (emotikonami) wyrażającymi różne emocje. Można wykorzystać powiększone i wydrukowane obrazki używane w internecie. Zadaniem dzieci jest podzielenie ich na dwie grupy: przyjemne i nieprzyjemne.
- Następnie grupa zajmuje się nazywaniem i wyrażaniem emocji (patrz: **Zabawy z emocjami**).

Materiał pomocniczy Zabawy z emocjami

Narysuj emocję	Nauczyciel rozdaje kartki z konturami twarzy. Dzieci dorysowują oczy, nosy i usta według instrukcji nauczyciela (Pierwsza buzia jest wesoła. Druga buzia jest zdziwiona, itd.). Na trzy-cztery wszyscy pokazują swoje rysunki (nauczyciel wybiera wariant Karty pracy nr 1).
Zabawa z lustrem	Dzieci patrzą w małe lusterka i stroją miny według instrukcji

	nauczyciela (Jesteś radosny/zły/przestraszony itd.).
Jesteś moim lustrem	Dzieci siadają w dwójkach naprzeciwko siebie. Jedno wyraża bez słów jakąś emocję, a drugie próbuje ją odgadnąć (dzieci, które mają trudności z rozpoznawaniem i nazywaniem emocji, mogą mówić: miła/niemiła).
Co czujesz, gdy...?	Nauczyciel zadaje dzieciom pytania, a one podają emocje, jakie kojarzą im się z daną sytuacją. Mogą wyjaśnić, dlaczego odczuwają tak się czują. Przykłady pytań: • Co czujesz, gdy dostaniesz prezent? • Co czujesz, gdy zepsujesz ulubioną zabawkę? • Co czujesz, gdy pokłócisz się z kolegą/koleżanką? • Co czujesz, kiedy świeci słońce?

Dzień 2 – Nieprzyjemne emocje

Tłumione lub nieakceptowane przeżycia dziecka są źródłem napięć i mogą prowadzić do nadmiarowych zachowań, np. nadpobudliwości ruchowej, agresji instrumentalnej lub skierowanej na inne osoby, niekontrolowanych wybuchów złości, płaczu, izolowania się. Umiejętność rozpoznawania, wyrażania i regulacji emocji wzmacnia poczucie własnej wartości dzieci, a także przygotowuje je do pełnienia różnorodnych ról społecznych. Przedszkolaki powinny wiedzieć, że nie ma emocji dobrych i złych. Emocje po prostu są i wszystkie są ważne i potrzebne. Możemy odbierać je jako przyjemne lub nieprzyjemne, ale nie oznacza to, że nie wolno nam ich przeżywać. Zatem, uczymy dzieci akceptacji dla własnych emocji i umożliwiamy ich doświadczanie.

- Dzieci siadają w kręgu, a nauczyciel odczytuje wiersz **Złośnik**. Następnie pyta: Co robi złośnik w tym wierszu? Dzieci odpowiadają i naśladują jego zachowanie.

Materiał pomocniczy Wiersz „Złośnik” Krzysztof Roguski Złośnik to jest taki ktoś,

Kto uwielbia słowo „złość”.

I nie umie ukryć złości,

Gdy mu złość na twarz zagości.

Zaraz krzyczy, zaraz tupie,

Zaraz woła: „Toż to głupie!”

Przy tym dłonie ściska w pięści

I zębami głośno chrzęści.

W jednej chwili jest różowy,

W drugiej całkiem purpurowy,

W trzeciej biały tak jak kości...

Tak się właśnie złośnik złości!

- Nauczyciel pyta dzieci: Czy złość to emocja przyjemna czy nieprzyjemna? Co robicie, kiedy się złościście? Czy wolno się złościć?

- Następnie wyjaśnia, że złość, podobnie jak inne nieprzyjemne albo trudne emocje, jest naturalna, więc możemy ją czuć i wyrażać, ale w taki sposób, aby nie szkodzić innym. Zaprasza dzieci do zabawy **Tak/Nie**.

Materiał pomocniczy Zabawa Tak/Nie Nauczyciel odczytuje poniższe zdania, a dzieci mówią:

- czy dana reakcja jest dobra/dopuszczalna (tak),
- czy niewłaściwa/niedopuszczalna (nie).

Jeśli reakcja jest niewłaściwa, dzieci wymyślają inną.

1. Kiedy jest mi smutno, mogę płakać.
 2. Kiedy jestem zły, biję inne dzieci.
 3. Kiedy się cieszę, śmieję się głośno.
 4. Kiedy się boję, chcę do mamy.
 5. Kiedy zabawa mi się nie podoba, mogę przestać się bawić.
 6. Kiedy ktoś mnie zdenerwuje, przezywam go.
- Nauczyciel pyta: Jak wygląda złość? Dzieci rysują ją na kartonach. Mogą nadawać jej imiona, np. Jędza, Wulkan, Gorąco, aby ją ośwoić.
 - Teraz przedszkolaki poszukują bezpiecznych i skutecznych sposobów na wyrzucenie (odreagowanie) złości, np. tupanie, skakanie, bieganie, boksowanie poduszek. Następnie nauczyciel prosi je, by przypomniły sobie sytuację (sytuacje), w której były rozżłoszczone, ale nie mogły (lub nie wolno im było) okazać swoich emocji. Zaprasza dzieci do wyrzucenia nagromadzonej złości w dowolnej (akceptowanej) formie. Po zakończeniu ćwiczenia dzieci mówią, jak się teraz czują.
 - W podobny sposób można przepracować smutek lub inną trudną dla przedszkolaków emocję, np. lęk, którego przedszkolaki doświadczają nieustannie (nowe sytuacje, nieznanne osoby, bajki, telewizja itp.).

Dzień trzeci – Jak zachować spokój

Poprzedniego dnia dzieci dowiedziały się, że mogą odczuwać wszystkie emocje, także te nieprzyjemne, ale nie mogą wyrażać ich w destrukcyjny sposób, np. bić lub przezywać innych. Celem tych zajęć jest poznanie przez dzieci kilku technik rozładowywania emocji w sposób bezpieczny dla nich samych i dla innych.

- Nauczyciel mówi: Wyobraź sobie, że jesteś bardzo zły na jakieś dziecko w grupie. Wiesz, że nie możesz brzydko się odzywać, popychać ani bić innych. Nie możesz też zabierać ani niszczyć zabawek. Możesz powiedzieć, jak się czujesz i dlaczego. Ale najpierw musisz się uspokoić. Jak to robisz? Dzieci podają swoje pomysły/sprawdzone sposoby uspokajania emocji.
- Nauczyciel proponuje kilka zabaw (patrz: **Tylko spokojnie – zabawy regulujące emocje**).

Materiał pomocniczy Tylko spokojnie – zabawy regulujące emocje

Policz do 5 albo do 10	Dzieci wybierają jakąś silną emocję (może być przyjemna) i próbują ją odczuć. Nauczyciel prosi, aby ją trochę uspokoiły. Liczą w myślach do 10 (młodsze dzieci do 5). Powtarzają liczenie, dopóki się nie uspokoją. Mogą chodzić i liczyć, aby
------------------------	--

	bardziej skupić się na ćwiczeniu.
Balonik	Dzieci zamykają oczy i w wyobraźni wdmuchują nieprzyjemną emocję do balonika. Kiedy będzie pełny, puszczają go w powietrze i patrzą, jak odlatuje. Machają mu na pożegnanie.
Mindfulness	Dzieci siadają i zamykają oczy. Obserwują przez chwilę swój oddech. Następnie próbują znaleźć w ciele miejsce, w którym schowała się nieprzyjemna emocja. Nauczyciel może zapytać: Gdzie siedzi/chowa się twoja emocja? Następnie każde dziecko otwiera w tym miejscu okienko i wypuszcza emocję na wolność.

Podsumowanie

- Dzieci siedzą w kręgu. Nauczyciel pyta: Jaka jest wasza ulubiona emocja? Dlaczego?
- Następnie prosi, aby dzieci ją narysowały/namalowały/wycięły z kolorowego papieru. Prace wykonywane są na kartonach w formacie A5. Po zakończeniu pracy, dzieci tworzą warkocz emocji – łączą wszystkie kartony (np. klejem, sznureczkami, zszywkami). Gotowy warkocz zawiśnie na ścianie, żeby dzieci mogły codziennie na niego patrzeć.